

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СТАТИСТИКИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
д.е.н., професор Бондарук Т.Г.
«15» червня 2021 року

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

з навчальної дисципліни

«СТРАХУВАННЯ»

для студентів
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(шифр і назва спеціальності)

освітньої програми 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(шифр і назва програми)

факультету фінансово-економічного
(назва факультету)

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри
фінансів, банківської справи та страхування,
протокол від «15» червня 2021 № 20

Київ
2021 рік

Залюбовська С.С. Методичні рекомендації для самостійної та індивідуальної роботи з дисципліни «Страховання» для студентів спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»: методичні рекомендації. К.: НАСОА, 2021. 40 с.

Рецензенти:

Р.Г.Дубас доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри управління та адміністрування Університету «Україна».

О.А.Іващенко кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри економіки та менеджменту НАСОА.

Розглянуто та рекомендовано до друку Вченою радою фінансово-економічного факультету Національної академії статистики, обліку та аудиту « 21» червня 2021 р., протокол №11

Викладено методичні рекомендації з підготовки, структури, оформлення та порядку виконання самостійної роботи з дисципліни «Страховання» для студентів денної та заочної форм навчання (ступінь «бакалавр», галузь знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»). Методичні рекомендації призначені для використання при проведенні самостійної підготовки студентів. Містять опис дисципліни, її мету та завдання, структуру, плани проведення та теми для самостійної роботи, ситуаційні завдання з курсу «Страховання», контрольні питання, методи навчання, критерії оцінки самостійної роботи студентів, рекомендовану літературу.

© Залюбовська С.С.

Київ: НАСОА, 2021.

ЗМІСТ

Загальні положення	4
Опис навчальної дисципліни	5
Мета та завдання навчальної дисципліни	6
Програма навчальної дисципліни	7
Структура навчальної дисципліни	12
Теми для самостійної роботи	15
Питання, що виносяться на обговорення	17
Ситуаційні завдання	20
Індивідуальне завдання	35
Методи навчання	36
Критерії оцінки	37
Методичне забезпечення	39
Рекомендована література	40

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Самостійна робота студента – це навчальна діяльність студента у процесі аудиторних занять та у поза аудиторний навчальний час, яку здійснює студент за завданням та під методичним керівництвом і контролем викладача, але без його безпосередньої участі. Поза аудиторна самостійна робота студента є однією з форм, за якими здійснюється організація освітнього процесу у вищих закладах освіти.

Самостійна робота студента спрямована на досягнення ним запланованих освітньою програмою результатів навчання, а також на формування здатностей до самостійної роботи у навчальних, наукових, професійних галузях, на оволодіння досвідом творчої дослідницької діяльності.

Основними видами самостійної роботи студента є:

- опрацювання змісту підручників, посібників; опрацювання тексту (конспекту) лекцій;
- опрацювання питань, передбачених програмою та винесених на самостійне вивчення;
- підготовка до семінару та практичного заняття;
- підготовка до різних видів поточних і підсумкових контрольних заходів (до тестового контролю, контрольної роботи, модульного контролю, семестрового екзамену, атестаційного екзамену);
- підготовка рефератів, повідомлень, презентацій, тез, статей тощо; виконання практичних завдань, розв'язання задач, тощо;
- проведення досліджень із заданої проблематики.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»	Нормативна	
Модулів – 1	Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		3-й	3,4-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання — (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин - 120		6-й	6-7-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>бакалавр</u>	20 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	6 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		86 год.	106 год.
		Індивідуальні завдання: год.	
Вид контролю: іспит			

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: надання знань щодо страхового захисту майнових інтересів юридичних і фізичних осіб на випадок настання ризикових ситуацій, організації страхового ринку та страхових компаній.

Основні завдання вивчення дисципліни **полягають у:**

- вивчення сутності і ролі страхування,
- організації та розвитку страхового ринку,
- державного регулювання страхової діяльності;
- набуття вмінь аналізувати ринок страховик послуг,
- оцінювати фінансову стійкість страхових компаній.

Після опанування дисципліни «Страхування» **студенти повинні**

знати:

- особливості страхування в Україні та закордоном;
- законодавчі аспекти страхування;
- термінологію страхування та перестраховування;
- принципи та методологію страхової діяльності;
- особливості діяльності суб'єктів ринку страхування;
- особливості страхування у сфері туризму;

вміти:

- виявляти та аналізувати основні тенденції розвитку світового та вітчизняного ринків страхових послуг;

- аналізувати фінансову стійкість та основні показники діяльності страховик компаній;

вирішувати ситуаційні завдання та задачі, що базуються на знаннях страхового законодавства та методології страхування

Предметом вивчення навчальної дисципліни є діяльність страхових компаній на страховому ринку України та міжнародних страхових ринках.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовний модуль 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Тема 1. Сутність, принципи і роль страхування

Необхідність страхового захисту як важливого засобу економічної безпеки суб'єктів господарювання та життєдіяльності людей на випадок шкоди, зумовленої ризиковими обставинами. Страхові фонди як матеріальна основа страхового захисту. Форми організації фондів страхового захисту. Самострахування, його джерела й межі доцільного застосування.

Виникнення та етапи розвитку страхування. Сутність страхування. Місце страхування в системі економічних категорій. Функції страхування. Сфери застосування страхування.

Принципи страхування: страховий інтерес, максимальна добросовісність суб'єктів страхування, відшкодування втрат у межах збитків, франшиза, суброгація.

Роль страхування в активізації бізнесу, економії коштів, що резервуються на покриття можливих утрат від непередбачених обставин, та в ефективнішому формуванні й використанні фондів соціального призначення, збільшенні обсягів інвестицій.

Тема 2. Класифікація страхування

Поняття класифікації, її наукове і практичне значення.

Ознаки класифікації, історичні, економічні, юридичні.

Класифікація за об'єктами страхування. Галузі страхування: майнове, страхування відповідальності, особисте страхування. Види страхування. Класифікація за родом небезпеки: страхування ризиків від вогню, інженерних, сільськогосподарських, транспортних, фінансово-кредитних та інших ризиків.

Класифікація за формами проведення. Обов'язкове страхування. Добровільне страхування.

Класифікація за статусом страхувальника. Страхування юридичних осіб усіх форм власності. Страхування громадян.

Тема 3. Страхові ризики та їх оцінювання

Поняття ризику. Основні характеристики ризику. Рівень ризику. Частота ризику й розмір шкоди.

Керування ризиком. Роль ризик-менеджменту у виявленні, розпізнаванні, ідентифікації та визначенні методів впливу на ризик. Виключення ризику. Активне й пасивне запобігання ризику. Суб'єктивні й об'єктивні ризики. Матеріальні й нематеріальні ризики. Чисті й спекулятивні ризики. Фундаментальні й часткові ризики. Визначення страхового ризику. Ознаки страхового ризику. Специфіка ризиків у страхуванні майна, відповідальності в особистому страхуванні.

Оцінка ризику й визначення доцільності його страхування. Критерії визначення ціни страхування. Структура й основи розрахунку страхових тарифів.

Тема 4. Страховий ринок

Поняття страхового ринку, суб'єкти страхового ринку. Страхові послуги як об'єкти взаємовідносин страховиків і страхувальників. Роль посередників: страхових агентів і брокерів. Перспективи розвитку страхового ринку України.

Сутність і завдання маркетингу в страхуванні. План маркетингу. Інформаційне забезпечення маркетингових досліджень. Реалізація страхових послуг. Страхові договори, порядок їх підготовки й укладання. Права й обов'язки сторін. Контроль за виконанням договорів.

Тема 5. Страхова організація

Страхова індустрія як частина сфери послуг. Її організаційні форми. Порядок створення, функціонування і ліквідації страхових компаній. Товариства взаємного страхування. Спеціалізація страховиків. Умови залучення іноземних інвесторів до створення страхових організацій.

Ресурси страховика: фінансові, матеріальні, трудові, інформаційні.

Структура страхових компаній. Центральний офіс. Філіали й представництва. Управління страховою компанією. Страхові об'єднання.

Тема 6. Державне регулювання страхової діяльності

Необхідність і значення державного регулювання страховою діяльністю. Шляхи наближення законодавчої і нормативної бази страхування до міжнародних стандартів.

Органи нагляду за страховою діяльністю та їх функції. Реєстрація і ліцензування страховиків. Контроль за діяльністю страховиків.

Змістовний модуль 2

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РІЗНИХ ВИДІВ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Тема 7. Особисте страхування

Страхування життя і його основні види. Змішане страхування життя. Довічне страхування. Страхування до одруження.

Страхування пенсій (ренти).

Обов'язкові види страхування від нещасних випадків і професійних захворювань. Страхування від нещасних випадків на транспорті, військовослужбовців і працівників ризикових професій.

Добровільне індивідуальне й колективне страхування від нещасних випадків.

Медичне страхування. Суб'єкти й об'єкти страхування. Умови обов'язкового медичного страхування. Добровільне медичне страхування.

Тема 8. Майнове страхування

Страхування майна юридичних осіб: об'єкти й суб'єкти страхування, страхові події, порядок укладання договорів, умови відшкодування збитків.

Особливості страхування сільськогосподарських підприємств: страхування врожаю сільськогосподарських культур та багаторічних насаджень, страхування тварин, страхування будівель та іншого майна.

Страхування технічних ризиків.

Страховання транспортних засобів: автомобільного та іншого наземного, морського, авіаційного транспорту. Страховання вантажів.

Страховання майна громадян: будівель і споруд, тварин, домашнього та іншого майна.

Тема 9. Страховання відповідальності

Страховання цивільної відповідальності власників автотransпортних засобів. Моторне (транспортне) страхове бюро і його функції. Міжнародна система «Зелена картка». Страховання відповідальності власників інших видів транспорту.

Страховання відповідальності роботодавців.

Страховання відповідальності товаровиробників за якість продукції.

Страховання відповідальності за забруднення довкілля.

Тема 10. Перестраховання і співстраховання

Необхідність і сутність перестраховання, стан і перспективи його розвитку, суб'єкти перестраховання. Ринки перестраховання. Вимоги, що ставляться до перестраховання ризиків нерезидентів.

Методи перестраховання. Факультативне перестраховання. Облігаторне перестраховання. Порівняльний аналіз методів перестраховання.

Форми проведення перестрахових операцій. Пропорційне перестраховання. Квотні та ексцендентні договори пропорційного перестраховання, їх характеристика, переваги та недоліки.

Непропорційне перестраховання: на базі ексценденту збитку, на базі ексценденту збитковості.

Співстраховання і механізм його застосування.

Тема 11. Доходи, витрати і прибуток страховика

Склад доходів страховика. Доходи від страхової діяльності. Зароблені страхові премії, порядок їх визначення. Доходи від інвестування тимчасово вільних коштів.

Витрати страховика: їх склад і економічний зміст. Собівартість страхової послуги. Виплата страхових сум і страхового відшкодування. Витрати на утримання страхової компанії.

Прибуток страховика. Визначення прибутку від страхової діяльності. Розподіл прибутку. Оподаткування страховиків.

Тема 12. Фінансова надійність страхової компанії

Поняття фінансової надійності страховика і значення останньої. Формування збалансованого страхового портфеля. Вибір ризиків. Тарифна політика. Перестраховання як метод забезпечення фінансової надійності.

Фінансові методи забезпечення надійності страхових компаній. Платоспроможність страховика, умови її забезпечення. Власні кошти страховика. Технічні резерви, їх склад. Показники платоспроможності. Порядок їх обчислення.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СТРАХУВАННЯ»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усьо го	у тому числі					усьо го	у тому числі				
		л	п	л	ін	с.р.		л	п	л	ін	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні аспекти формування та розвитку страхування в сучасному суспільстві												
Тема 1. Сутність, принципи та роль страхування	8	1	1			6	10	1	1			8
Тема 2. Класифікація страхування	12	2	2			8	11	1				10
Тема 3. Страхові ризики та їх оцінювання.	11	2	1			8	10	1	1			8
Тема 4. Страховий ринок	11	2	1			8	8					8
Тема 5. Страхова організація	10	2	1			7	8					8
Тема 6. Державне регулювання страхової діяльності	8	1	1			6	10	1	1			8
Разом за змістовим модулем 1	60	10	7			43	57	4	3			50
Змістовий модуль 2. Тенденції розвитку різних видів страхування в Україні.												
Тема 7. Особисте страхування	10	2	1			7	10					10
Тема 8. Майнове страхування	10	2	1			7	10					10
Тема 9. Страхування відповідальності	9	1	1			7	10	1	1			8
Тема 10. Перестраховання і співстраховання	10	2	1			7	11	1				10
Тема 11. Доходи, витрати і прибуток страховика	10	2	1			7	11	1	1			9
Тема 12. Фінансова надійність страхової компанії.	11	1	2			8	11	1	1			9
Разом за змістовим модулем 2	60	10	7			43	63	4	3			56
Усього годин	120	20	14			86	120	8	6			106

ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота № з/п	Назва теми та питання для самостійного вивчення	Кількість годин
1	ТЕМА: Страхування у системі ринкових відносин. 1. Економічна категорія страхування, його необхідність, функції та роль в сучасному суспільстві. 2. Взаємозв'язок особистого та соціального страхування. 3. Процес формування реалізації ідеї страхового самозахисту українського суспільства	6
2	ТЕМА: Класифікація страхування 1. Класифікація за формами проведення. 2. Класифікація за статусом страхувальника.	6
3	ТЕМА: Страхові ризики та їх оцінювання 1. Роль ризик-менеджменту у виявленні, розпізнаванні, ідентифікації та визначенні методів впливу на ризик. 2. Ознаки страхового ризику. Специфіка ризиків у страхуванні майна, відповідальності в особистому страхуванні. 3. Оцінка ризику й визначення доцільності його страхування. 4. Критерії визначення ціни страхування.	6
4	ТЕМА: Страховий ринок 1. Проблеми становлення ринку страхування в Україні. 2. Захисна функція страхування при здійсненні підприємницької діяльності. 3. Роль інфраструктури страхового ринку в урегулюванні збитків у сфері туристської діяльності. 4. Діяльність асистуючих компаній на ринку страхування. 5. Реалізація страхових продуктів через мережу Інтернет.	8
5	ТЕМА: Страхова організація 1. Маркетингові дослідження і маркетингова політика страховика. 2. Закономірності функціонування страхової компанії. 3. Організація бізнес – процесів у страховій компанії. 4. Маркетингові стратегії страховик компаній. 5. Удосконалення структури організаційно – економічних відносин страхового бізнесу.	6
6	ТЕМА: Державне регулювання страхової діяльності. 1. Особливості правовідносин у сфері страхування. 2. Система державного регулювання діяльності та нагляду на страховому ринку України. 3. Правові основи страхування (анотація законодавчих документів, регламентуючих діяльність страхових компаній на страховому ринку України). 4. Законодавчі основи страхування подорожуючих. 5. Особливості створення, банкрутства та ліквідації страховик організацій.	6
7	ТЕМА: Особисте страхування 1. Перспективи розвитку медичного страхування в Україні. 2. Недержавні пенсійні фонди. 3. Розвиток особистого страхування (В Україні та за	8

	кордоном). 4. Особливості страхування туристів (в Україні та за кордоном). 5. Практика страхування від нещасних випадків на транспорті (в Україні та за кордоном).	
8	ТЕМА: Майнове страхування 1. Особливості страхування майна з відповідальністю за всі ризики. 2. Страхування права власності на об'єкти нерухомості. 3. Страхування морських перевезень. 4. Страхування ризиків авіакомпаній. 5. Страхування валютних ризиків.	6
9	ТЕМА: Страхування відповідальності 1. Страхування відповідальності за завдання шкоди навколишньому середовищу. 2. Практика страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів в Україні і за кордоном. 3. Страхування відповідальності туристичних компаній.	8
10	ТЕМА: Перестраховування і співстраховування 1. Особливості перестраховування ризиків у нерезидентів. 2. Ринок перестраховування. 3. Державне регулювання операцій з перестраховування в Україні.	8
11	ТЕМА: Доходи, витрати і прибуток страховика 1. Виплата страхових сум і страхового відшкодування. 2. Витрати на утримання страхової компанії. 3. Оподаткування страховиків.	8
12	ТЕМА: Фінансова надійність страхової компанії 1. Вибір ризиків. 2. Перестраховування як метод забезпечення фінансової надійності. 3. Власні кошти страховика. Технічні резерви, їх склад. 4. Показники платоспроможності. Порядок їх обчислення.	8
	Разом	86

ПИТАННЯ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ОБГОВОРЕННЯ ЗА КОЖНОЮ ТЕМОЮ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1.Сутність, принципи та роль страхування

1. Необхідність і форми страхового захисту.
2. Витоки страхування.
3. Сутність і функції страхування.
4. Принципи страхування.

***Ключові слова:** страховий інтерес, максимальна добросовісність суб'єктів страхування, відшкодування втрат, межі збитків, франшиза, суброгація.*

Рекомендована література: 5-9, 11-14, 17-28

Тема 2. Класифікація страхування

1. Поняття класифікації та її значення.
2. Класифікація страхування за об'єктами.
3. Обов'язкове та добровільне страхування.

Ключові слова: ознаки класифікації, галузі страхування, види страхування, класифікація за родом небезпеки, обов'язкове страхування, добровільне страхування.

Рекомендована література: 5-9, 11-14, 17-20, 28

Тема 3. Страхові ризики та їх оцінювання.

1. Поняття класифікації, її наукове і практичне значення.
2. Поняття та види ризиків.
3. Ознаки класифікації, історичні, економічні, юридичні.
4. Ризик менеджмент та страхування.

Ключові слова: поняття ризику, оцінка ризику, рівень ризику, частота ризику, розмір шкоди, керування ризиком, ризик-менеджмент

Рекомендована література: 5-9, 11-14, 17-23, 26, 28

Тема 4. Страховий ринок

1. Загальна характеристика та структура страхового ринку.
2. Вплив страхового ринку на формування страхових послуг.
3. Основні проблеми страхового обслуговування туристів в Україні.
4. Сучасний стан розвитку страхової галузі в Україні
5. Основні тенденції розвитку міжнародного страхового ринку.

Ключові слова: страховий ринок, суб'єкти страхового ринку, страховики, страхувальники, страхові посередники, страхові агенти, брокер, маркетингу в страхуванні.

Рекомендована література: 5-9, 11-14, 17-28

Тема 5. Страхова організація

1. Види страхових компаній та порядок їх створення.

2. Стратегія страхової компанії.
3. Організаційна структура страхової компанії.
4. Ресурси страхової компанії.
5. Об'єднання страховиків та їх функції.

Ключові слова: організаційні форми, товариства взаємного страхування, спеціалізація страховиків, ресурси страховика: фінансові, матеріальні, трудові, інформаційні, структура страхових компаній, страхові об'єднання.

Рекомендована література: 5-9, 11-14, 18-28

Тема 6. Державне регулювання страхової діяльності

1. Правове забезпечення страхування.
2. Структура, завдання та функції органів державного нагляду за страховою діяльністю.
3. Страховий нагляд у країнах Європейського Союзу.
4. Напрямки вдосконалення державної політики в галузі страхування

Ключові слова: державне регулювання, законодавча і нормативна бази страхування, міжнародні стандарти, органи нагляду за страховою діяльністю, реєстрація страховиків, ліцензування страховиків, контроль за діяльністю страховиків.

Рекомендована література: 1-7, 11-14, 18-21, 27-28

Тема 7. Особисте страхування

1. Особисте страхування як форма страхового захисту.
2. Страхування життя та пенсій.
3. Страхування від нещасних випадків.
4. Медичне страхування.

Ключові слова:

Рекомендована література: [11], [12], [14], [17], [20], [21].

Тема 8. Майнове страхування

1. Страхування майна юридичних осіб.
2. Страхування кредитних та фінансових ризиків.
3. Страхування транспортних засобів та вантажів.
4. Страхування майна громадян.

Ключові слова:

Рекомендована література: [11], [12], [14], [17], [20], [21].

Тема 9. Страхування відповідальності.

1. Поняття страхування відповідальності.
2. Юридичні поняття відповідальності та підстави для її страхування.
3. Страхування загальної цивільної відповідальності
4. Страхування відповідальності на транспорті.

Ключові слова:

Рекомендована література: [11], [12], [14], [17], [20], [21].

Тема 10. Перестрахування і співстрахування

1. Сутність і роль перестрахування.
2. Методи перестрахування.
3. Форми проведення операцій з перестрахування.
4. Співстрахування та механізм його дії.

Ключові слова:

Рекомендована література: [11], [12], [14], [17], [20], [21].

Тема 11. Доходи, витрати і прибуток страховика

1. Доходи страховика.
2. Витрати страхової компанії.
3. Прибуток страховика.
4. Оподаткування страховик компаній.

Ключові слова:

Рекомендована література: [15], [20], [21], [25].

Тема 12. Фінансова надійність страхової компанії.

1. Особливості організації фінансів страховика.
2. Принципи розміщення страхових резервів.
3. Доходи і витрати страховика.
4. Фінансова надійність страховика.
5. Оподаткування страхової діяльності.
6. Особливості відображення затрат на страхування в податковому обліку.

Ключові слова:

Рекомендована література: [15], [20], [21], [25].

СИТУАЦІЙНІ ЗАВДАННЯ

Загальні рекомендації до виконання ситуаційних завдань

Цей вид роботи присвячується розкриттю сутності об'єкта дослідження, характеристиці основ організації управління ним. Він виконується переважно

на основі критичної оцінки й аналізу досліджуваної проблеми, а також з урахуванням положень законодавства.

Викладаючи текст, студент має проявити вміння систематизувати першоджерела, проводити порівняння, узагальнення, логічно викладати результати своїх досліджень.

Аналіз якісних, кількісних та відносних показників зведеного, державного та місцевих бюджетів передбачає виконання таких завдань:

провести аналіз показників складу і структури бюджетів, виявити тенденції розвитку бюджетів,

встановити причини виявлених тенденцій, дати якісну оцінку виявлених тенденцій.

Тенденції розвитку мають бути проаналізовані за допомогою розрахованих студентом показників динаміки.

Якісна оцінка тенденцій, явищ, процесів передбачає обґрунтування того, чи є вони позитивними або негативними, як вони можуть позначатися на соціально-економічному розвитку країни тощо.

Проведений аналіз має охоплювати не менше 5 останніх років і проводитися у розрізі усього досліджуваного періоду.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Ситуаційні завдання до теми: «Сутність, принципи і роль страхування»

Завдання 1. Завдання виконується у вигляді доповіді зі створенням презентації на питання (із переліку запропонованих питань), яке обирається студентом відповідно до номера по списку в журналі.

Презентація має дослідницький характер та будується на базі теоретичних знань з теми та опрацюванні актуальних нормативних, статистичних та аналітичних документів, матеріалах спеціалізованих періодичних видань. Слайди мають містити інформацію у вигляді графіків, діаграм, схем, сформованих переліків та класифікацій. Текстова частина презентації не розміщується на слайдах, а подається окремо у вигляді виступу доповідача у файлі Word.

Дані, що використовуються у презентації мають містити посилання на джерело інформації та список використаних джерел у останньому слайді. Перший слайд містить назву теми і прізвище та ім'я виконавця. Слайди необхідно формувати таким чином, щоб інформацію, яку вони містять було легко сприймати глядачу (відсутність великих таблиць, розрив таблиці на декілька слайдів, дрібний текст, колір та шрифт тексту, велика кількість додаткових зображень). Обсяг презентації – від 15 до 20 слайдів.

Обов'язкові висновки автора щодо теми, яку він досліджував.
Питання для підготовки завдання по темі 1.

1. Необхідність та сутність категорії страхового захисту, методи його забезпечення.
2. Страховий фонд суспільства, його сутність та значення.
3. Форми організації та методи утворення страхового фонду суспільства.
4. Економічна необхідність та сутність страхування.
5. Страхування як економічна категорія та його ознаки.
6. Функції страхування.
7. Принципи страхування
8. Виникнення страхування та основні етапи його розвитку.
9. Особливості гільдійсько-цехового страхування.
10. Страхування періоду капіталізму, його особливості.
11. Страхова справа в Росії до 1917 р.
12. Страхова справа в колишньому СРСР.
13. Еволюція страхування в Україні.
14. Страхування як необхідний елемент соціально орієнтованої ринкової економіки.
15. Страхова термінологія та її класифікація.
16. Поняття об'єктів страхування. Об'єкти страхування в майновому, особистому страхуванні, в страхуванні відповідальності.
17. Страхова відповідальність (страхове покриття). Обсяг страхової відповідальності.
18. Страхове забезпечення. Системи страхового забезпечення.
19. Страхова сума: зміст і особливості визначення в майновому, особистому страхуванні, в страхуванні відповідальності.
20. Страхова сума, страховий тариф, страховий платіж (премія). Сутність і взаємозв'язок цих понять.
21. Строк страхування і строк дії договору страхування. Розбіжності між цими поняттями.
22. Страховий вік.
23. Страхова франшиза: види та призначення.
24. Страхове поле. Страховий портфель. Рівень охоплення страхового поля. Зміст та значення цих показників.
25. Страховий збиток. Смісл і особливості цього поняття в майновому, особистому страхуванні, в страхуванні відповідальності.
26. Страхове відшкодування; взаємозв'язок та розбіжності понять "страховий збиток" і "страхове відшкодування".
27. Збитковість страхової суми. Рівень виплат. Економічний зміст і призначення цих показників.
28. Страховий тариф (ціна за страхову послугу), структура тарифу

Ситуаційні завдання до теми: «Класифікація страхування»

Завдання 1. Завдання виконується у вигляді доповіді зі створенням презентації на питання (із переліку запропонованих питань), яке обирається студентом відповідно до номера по списку в журналі.

Презентація має дослідницький характер та будується на базі теоретичних знань з теми та опрацюванні актуальних нормативних, статистичних та аналітичних документів, матеріалах спеціалізованих періодичних видань. Слайди мають містити інформацію у вигляді графіків, діаграм, схем, сформованих переліків та класифікацій. Текстова частина презентації не розміщується на слайдах, а подається окремо у вигляді виступу доповідача у файлі Word.

Дані, що використовуються у презентації мають містити посилання на джерело інформації та список використаних джерел у останньому слайді. Перший слайд містить назву теми і прізвище та ім'я виконавця. Слайди необхідно формувати таким чином, щоб інформацію, яку вони містять було легко сприймати глядачу (відсутність великих таблиць, розрив таблиці на декілька слайдів, дрібний текст, колір та шрифт тексту, велика кількість додаткових зображень). Обсяг презентації – від 10 до 15 слайдів.

Обов'язкові висновки автора щодо теми, яку він досліджував.

Питання для підготовки завдання по темі.

1. Класифікація страхування, її значення. Класифікаційні ознаки.
2. Класифікація страхування за об'єктами. Поняття галузей страхування.
3. Страхування життя і загальне страхування: порівняльна характеристика.
4. Форми страхування та їх особливості.
5. Класифікація страхування в Україні для цілей ліцензування (з урахуванням міжнародного досвіду).
6. Сутність майнового страхування, його значення.
7. Сутність особистого страхування, його значення.
8. Порівняльна характеристика підгалузей особистого страхування.
9. Сутність страхування відповідальності, його значення.
10. Форми та види страхування відповідальності.
11. Обов'язкове страхування в Україні: призначення і види.

Тема 3. Страхові ризики та їх оцінка

Питання для підготовки завдання по темі.

1. Поняття ризику у в страхуванні. Класифікація ризиків.
2. Ознаки ризику, придатного для страхування.
3. Оцінка страховиком ризику і визначення доцільності його страхування.
4. Методи управління ризиком (уникнення, запобігання, поглинання, страхування).
5. Специфіка ризиків у майновому страхуванні.
6. Специфіка ризиків у особистому страхуванні.
7. Специфіка ризиків у страхуванні відповідальності.

Тема 4. Страховий ринок

Питання для підготовки завдання по темі.

1. Поняття страхового ринку. Класифікація страхових ринків.
2. Внутрішня структура страхового ринку. Суб`єкти страхового ринку.
3. Характеристика основних чинників розвитку страхового ринку України.
4. Характеристика сучасного стану страхового ринку України.
5. Перспективи розвитку страхового ринку України.
6. Сутність і завдання маркетингу у страхуванні.
7. Страхові посередники та їх роль на страховому ринку.
8. Законодавче регулювання діяльності страхових посередників в Україні.
9. Правове забезпечення страхової діяльності в Україні.
10. Закон України "Про страхування", його зміст та значення.
11. Договір страхування і його зміст.

12. Страховик і страхувальник: взаємовідносини між ними; обов'язки сторін згідно з Законом України "Про страхування".
13. Місце і роль страхових компаній в економіці країни.

Тема 5. Страхова організація (компанія)

Питання для підготовки завдання по темі.

1. Основні типи страхових організацій (акціонерне товариство, товариство взаємного страхування, організація типу Lloyds) та їх характеристика.
2. Організаційно-правовий статус страховиків в Україні згідно з Законом України "Про страхування".
3. Порядок утворення, функціонування та ліквідації страховиків в Україні.
4. Структура страхової компанії та управління нею.
5. Ресурси страхової компанії.
6. Об'єднання страховиків, їх види і функції.

Ситуаційні завдання до теми: «Державне регулювання страхової діяльності»

Завдання охоплює такі види робіт: оцінка практики, теорії та законодавства, аналіз відносних показників, аналіз якісних і кількісних показників, узагальнення проблем та розробка рекомендацій.

Завдання виконується у вигляді реферату, котрий складається із повних відповідей на поставлені питання.

Оформлення завдання. За результатами виконання завдання оформляється реферат, загальний обсяг якого не повинен перевищувати 15- 20 сторінок, надрукованих у форматі Times New Roman 14; інтервал між рядками 1,5; поля – з усіх боків 2 см; нумерація сторінок – у правому нижньому куті.

Структура реферату:

титульна сторінка, зміст,

текстова (теоретична) частина,

аналітична частина (обов'язкові таблиці, схеми, рисунки тощо), висновки і пропозиції,

використані літературні джерела.

При виконанні завдань слід значну увагу приділити не тільки

статистичному аналізу державного регулювання страхової діяльності, але й сформулювати пропозиції щодо його оптимізації.

Завдання 1. Проаналізуйте законодавчий вплив на розвиток страхового ринку України за останні п'ять років. Зробіть висновки.

Питання для підготовки завдання по темі.

1. Регулювання страхового ринку.
2. Необхідність та методи державного регулювання страхової діяльності в Україні.
3. Державний наглядовий орган у сфері страхування в Україні, його функції та задачі.
4. Смысл та умови ліцензування страхової діяльності в Україні.

Тема 7. Особисте страхування

Питання для підготовки завдання по темі.

1. Сучасний стан особистого страхування в Україні.
2. Страхування життя та його основні види.
3. Сучасний стан страхування життя в Україні
4. Особисте страхування від нещасних випадків: форми та основні види.
5. Обов'язкові види особистого страхування в Україні та їх значення.
6. Форми медичного страхування та їх характеристика.
7. Медичне страхування та його основні види.

Тема 8. Майнове страхування

Питання для підготовки завдання по темі.

1. Сучасний стан майнового страхування в Україні.
2. Страхування майна громадян: особливості та основні види.
3. Страхування майна юридичних осіб: особливості та основні види.

4. Особливості страхування засобів транспорту.
5. Особливості страхування майна сільськогосподарських підприємств.

Тема 9. Страхування відповідальності

Питання для підготовки завдання по темі.

1. Сучасний стан страхування відповідальності в Україні.
2. Страхування цивільної відповідальності та його сутність.
3. Страхування професійної відповідальності та його сутність.
4. Страхування відповідальності за забруднення довкілля.
5. Обов'язкові види страхування відповідальності та їх значення.
6. Страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів: значення і особливості проведення.
7. Міжнародна система "Зелена картка" та її значення.
8. Добровільна форма страхового захисту громадян: зміст і значення.

Тема 10. Перестраховання і співстраховання

Питання для підготовки завдання по темі.

1. Сутність перестраховання та його значення.
2. Основні поняття і терміни, що використовуються у перестрахованні. (цедент, перестраховик, цесія, ретроцесія, власне утримання, комісія, тантьєма, сліп).
3. Поняття власного утримання у перестрахованні та чинники, що обумовлюють його обсяг.
4. Законодавче регулювання операцій з перестраховання в Україні.
5. Сутність співстраховання та механізм його дії.
6. Порівняльна характеристика перестраховання та співстраховання.

7. Страхові пули, їх значення та види.
8. Методи перестраховування (факультативне, облігаторне) та їх порівняльна характеристика..
9. Договори пропорційного перестраховування та їх види.
10. Договори непропорційного перестраховування та їх види.

Тема 11. Доходи, витрати і прибуток страховика

Питання для підготовки завдання по темі.

1. Особливості страхування як сфери бізнесу.
2. Доходи страховика від страхової діяльності, їх склад згідно з Законом України "Про страхування".
3. Витрати страховика, їх склад згідно з Законом України "Про страхування".
4. Доходи страховика від інвестиційної та іншої діяльності, їх характеристика.
5. Балансовий прибуток страховика, його склад згідно з Законом України "Про страхування". Фактори росту прибутку.
6. Оподаткування страхових компаній України податком на прибуток.

Тема 12. Фінансова надійність страхової компанії

Питання для підготовки завдання по темі.

1. Поняття фінансової надійності страховика та методи її забезпечення.
2. Сутність і значення платоспроможності страхової компанії. Запас платоспроможності та його визначення згідно з Законом України "Про страхування".
3. Умови забезпечення платоспроможності страховика в Україні згідно з Законом України "Про страхування".

4. Страхові резерви: їх призначення та склад згідно з Законом України "Про страхування".
5. Розміщення та інвестування коштів страхових резервів згідно з Законом України "Про страхування".

ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАУКОВО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне завдання спрямоване на закріплення теоретичних знань та набуття практичних навичок з курсу «Страхування». Це вид поза аудиторної індивідуальної роботи студента навчального, навчально-дослідницького характеру в процесі вивчення навчальної дисципліни.

Зміст індивідуального завдання – це завершена теоретична та практична робота в межах програмного змісту навчальної дисципліни, яка самостійно виконується студентом на основі результатів навчання, досягнутих ним у процесі лекційних та семінарських занять, а також інших видів самостійної роботи. Завдання виконується протягом опрацювання тем модуля 1 та 2.

Індивідуальне завдання з дисципліни виконується у формі написання та публікації тез доповідей. Завдання виконується у вигляді тез доповіді на питання із переліку всіх запропонованих питань з будь якої теми курсу, яке обирається студентом самостійно.

Вимоги до оформлення тез.

Праворуч – жирним курсивом – прізвище, ім'я по батькові автора, далі курсивом – група, спеціальність, повна назва установи, де навчається автор. Нижче, через один інтервал, по центру, жирним, великими літерами – назва доповіді. Далі через один інтервал – текст доповіді, вирівняний по ширині. У кінці тексту доповіді подається список використаних джерел.

Матеріали подаються у текстовому редакторі Microsoft Word для Windows з розширенням *.doc або *.docx. Назва файлу повинна відповідати прізвищу доповідача. Наприклад: Василенко_Тези,

Обсяг тез доповідей – 3- 5 сторінок (включно) при форматі сторінки А4 (297x210 мм), орієнтація – книжкова. Поля: ліве – 25 мм, праве – 10 мм, верхнє, нижнє – по 20 мм. Шрифт – Times New Roman, кегль – 14, міжрядковий інтервал – 1, стиль – Normal, абзац – 1,25. У тексті посилання позначаються квадратними дужками із вказівкою в них порядкового номера джерела за списком та через кому – номера сторінки (сторінок), наприклад:[3, с. 15].

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

За джерелами знань використовуються такі методи навчання: словесні – розповідь, пояснення, лекція, інструктаж. консультація; наочні –

демонстрація, ілюстрація; практичні – практична робота, ситуаційні завдання.

За характером логіки пізнання використовуються такі методи: аналітичний, синтетичний, аналітико-синтетичний, індуктивний, дедуктивний.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються методи: проблемний, частково-пошуковий, дослідницький.

За рівнем інноваційності використовуються такі методи навчання: ситуативний (кейс-метод), брейнстормінг (мозковий штурм).

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ

Оцінювання знань студентів з дисципліни «Страхування» здійснюється за результатами поточного і підсумкового контролю.

Метою поточного оцінювання знань студентів є виявлення рівня отриманих ними знань, перевірки розуміння та засвоєння програмного матеріалу з дисципліни, вироблення практичних навичок щодо фінансових розрахунків за операціями банків.

Завданнями поточного оцінювання знань студентів є:

оцінка активності роботи студента протягом семестру з вивчення програмного матеріалу дисципліни, рівня набутих знань і вмінь;
оцінка рівня виконання модульних завдань.

До основних методів поточного контролю відносяться: усне та письмове опитування, тестування, розв'язання навчальних завдань і розрахунково-аналітичних задач, виконання самостійних завдань, захист або презентація індивідуальних навчально-дослідних робіт, модульних завдань.

Об'єктами поточного контролю є: активність роботи на практичних заняттях протягом семестру; результати виконання модульних завдань; підготовка та захист самостійних та індивідуальних завдань.

Серед методів контролю виділяють: усну перевірку, перевірку письмово-розрахункових робіт і перевірку практичних робіт. Усна перевірка організовується по-різному, в залежності від її мети та від змісту матеріалу, що перевіряється.

Усний контроль у вигляді індивідуального та фронтального опитування. Письмовий контроль у вигляді модульних контрольних робіт, самостійних письмових робіт, поточного тестування, підсумкового іспиту з дисципліни.

Оцінювання поточної роботи студентів відбувається за шкалою у діапазоні від 0 до 70 балів.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування (2 модуля)	Виконання завдань та обговорення питань				Підсумковий контроль (екзамен)	Сума
	№ теми	Виконання завдання	Проходження лекцій	Разом		
6x2=12	1	4	-	4	30	100
	2		2	2		
	3	4	2	6		

	4	5	2	7		
	5	4	2	6		
	6	1	-	1		
	7	2	-	2		
	8	2	-	2		
	9	3	-	3		
	10	3	-	3		
	11	3	-	3		
	12	5	-	5		
	інд	14	-	14		
	Разом	50	8	58		

Поточне тестування та самостійна робота																Сума
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2								ІНДЗ	Підсумковий тест	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	МКР	T7	T8	T9	T10	T11	T12	МКР	14	30	100
4	2	6	7	6	1	6	2	2	3	3	3	5	6			

По кожному семінарському заняттю робота оцінюється за шкалою розподілу балів.

Бали за завдання, яке виконується у вигляді доповіді із створенням презентації та написання реферату за умови її якісного і вчасного виконання (згідно календарного плану та завдання), (якщо робота виконана не вчасно - знижується на 1 бал);, а також виступу студента з доповіддю по виконаній роботі. Якщо студент не доповідає по виконаній роботі – її оцінка знижується на 1 бал.

Індивідуальне завдання з дисципліни оцінюється в 14 балів та виконується у формі написання та публікації тез доповідей (згідно календарного плану та завдання), якщо робота виконана не вчасно - оцінка знижується на 5 балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		

64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

1. Страховий фонд суспільства як матеріальна основа страхового захисту.
2. Сутність, принципи і роль страхування.
3. Класифікація страхування, та його особливості.
4. Страхові ризики та управління ними.
5. Визначення та оцінка страхового ризику.
6. Страховий ринок України: недоліки та перспективи розвитку.
7. Маркетинг у страхуванні.
8. Страховий договір.
9. Роль посередників у функціонуванні страхового ринку.
10. Створення та функціонування страхових компаній.
11. Страхова організація (компанія), її структура.
12. Напрямки вдосконалення державної політики в галузі страхування.
13. Страхування життя та його основні види.
14. Страхування від нещасних випадків.
15. Медичне страхування в Україні.
16. Страхування майна сільськогосподарських підприємств.
17. Страхування врожаю сільськогосподарських культур та багаторічних насаджень.
18. Страхування тварин у сільському господарстві.
19. Страхування майна промислових підприємств.
20. Роль майнового страхування у забезпеченні безперервності суспільного виробництва.

21. Страхування майна громадян.
22. Авіаційне страхування.
23. Морське страхування.
24. Страхування вантажів.
25. Страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів.
26. Страхування автотранспортних засобів.
27. Страхування відповідальності за забруднення довкілля.
28. Перестраховання та співстраховання.
29. Форми та методи перестраховальних операцій.
30. Доходи, витрати та прибуток страховика.
31. Фінансова надійність страхової компанії.
32. Узагальнення теоретичних підходів щодо визначення економічної сутності перестраховання.
33. Проблеми законодавчого унормування обчислення прибутку страховика від страхової діяльності.
34. Проблеми та перспективи впровадження екологічного страхування в Україні.
35. Реформування галузі страхування життя в Україні: вимога часу, потреба суспільства.

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Робоча програма дисципліни «Страхування» для студентів спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», розробник: Залюбовська С.С.
2. Календарний план дисципліни «Страхування» для студентів спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», розробник: Залюбовська С.С.
3. Залюбовська С.С. Методичні рекомендації для самостійної та

індивідуальної роботи з дисципліни «Страховання» для студентів спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» : методичні рекомендації. К.: НАСОА, 2021. 27 с.

4. Опорний конспект лекцій для вивчення навчальної дисципліни «Страховання» (в електронній формі розміщуються в Moodle), розробник: Залюбовська С.С.

5. Завдання для поточного (модульного) контролю знань з навчальної дисципліни (в електронній формі розміщуються в Moodle), розробник: Залюбовська С.С.

6. Завдання для підсумкового контролю знань за результатами вивчення навчальної дисципліни (в електронній формі розміщуються в Moodle), розробник: Залюбовська С.С.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Закон України “Про внесення змін до Закону України „Про страхування” від 04.10.2001р. № 2745 – III.

2. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07. 2001 р. № 2664 – III.

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 5 січня 1998 р. №8 “Про затвердження Типового положення про організацію діяльності аварійних комісарів”.

4. Наказ Комітету у справах нагляду за страховою діяльністю від 26.05.1997 р. №41 “Про затвердження Положення про порядок формування, розміщення і обліку страхових резервів по видам страхування, іншим, ніж страхування життя”.

5. І.І. Пилипенко, О.П. Жук. Страхування: Навч. Посібн. – К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2010. – 332с.

6. Рябенко, Галина Миколаївна.Страхування [Текст] : навч. посіб. / Г. М. Рябенко, Н. М. Сіренко, А. С. Кравченко . — Миколаїв : МНАУ, 2014. — 399 с.

7. Говорушко, Тамара Андріївна.Страхування [Текст] : навч. посіб. для студентів ВНЗ напряму підгот. 6.030508 «Фінанси і кредит» / Т. А. Говорушко, В. М. Стецюк ; Нац. ун-т харч. технологій. — Львів : Магнолія 2006, 2014. — 323 с

8. Горбач, Л. М. Страхування : підручник / Горбач Л. М., Кадебська Е. В. — Київ : Кондор-Видавництво, 2016. — 543 с. : іл., табл.

9. Страхування [Текст] : опор. конспект лекцій (укр. та рос. мовами) / [Р. В. Пікус, Н. В. Приказюк, А. С. Шолойко та ін.] ; за ред. Р. В. Пікус . — Київ : Логос, 2015. — 275 с.

10. Ткаченко, Наталія Володимирівна.Страхування [Текст] : підручник / Н. В. Ткаченко ; Ун-т банк. справи Нац. банку України. — Київ : УБС НБУ, 2014. — 570 с.

11. Страхування : Підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред.. С.С. Осадець - К.: КНЕУ, 2002. - 704 с.

12. Базилевич В.Д., Базилевич К.С. Страхова справа. - К.: Т-во «Знання», КОО, 2002. –340 с.

Допоміжна

13. Журавльова, Т. О. Страхування : навч. посіб. / Журавльова Т. О., Дем'янчук М. А. — Одеса : Сухачов В. О., 2017. — 319 с. : іл., табл.

14. Страхування : опор. конспект лекцій (укр. та рос. мовами) / [Р. В. Пікус, Н. В. Приказюк, А. С. Шолойко та ін.] ; за ред. Р. В. Пікус . — Київ : Логос, 2015. — 275 с. : іл., табл.

15. Страхування : робочий зошит / Р. В. Пікус [та ін.] ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. — Київ : ЦП "Компринт", 2016. — 101 с. : іл., табл.

16. Страхування : лаб. практикум / Р. В. Пікус [та ін.] . — 3-тє вид., перероб. і допов. — Київ : Логос, 2018. — 198 с. : іл., табл.

17. Страхування : практикум для студентів ден. та заоч. форми навчання галузі знань 0305 "Економіка та підприємництво", напрямів підгот.: 6.030508

"Фінанси і кредит", 6.030509 "Облік і аудит", 6.030503 "Міжнар. економіка", 6.030505 "Упр. персоналом та економіка праці" освіт.-кваліфікац. рівня "бакалавр" / [уклад.: І. П. Косарева та ін.] ; Харків. ін-т фінансів Київ. нац. торг.-екон. ун-ту, Каф. фінансів і кредиту. — Харків : Іванченко І. С., 2017. — 200 с. : іл., табл.

18. Страхування та страхові послуги у господарській діяльності : навч. посіб. для студентів екон. спец. ВНЗ / В. І. Антонік, В. Д. Кононенко, Є. К. Бабець [та ін.] . — Кривий Ріг (Дніпропетров. обл.) : Козлов Р. А., 2015. — 711, [1] с. : іл., табл. — (Бібліотека менеджера-економіста).

19. Приказюк, Н. В. Страхова система України: теорія, методологія, практика : монографія / Н. В. Приказюк ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. — Київ : Логос, 2017. — 611 с. : іл., табл.

Інтернет-ресурси

20. www.uainsur.com - Український сервер страхування
21. www.forinsurer.com – науково – практичний журнал «Страхова справа»
22. <http://lsou.uainsur.com> - Ліга страхових організацій України
23. www.mib.org.ua- - Морське страхове бюро України
24. www.zakon.rada.gov.ua Верховна Рада України.
<http://www.uainsur.com>
25. www.minfin.gov.ua – Міністерство фінансів України.
26. www.nbu.gov.ua – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського.
27. www.ssmc.gov.ua – Державна комісія з цінних паперів і фондового ринку.
28. www.ukrstat.gov.ua – Державний комітет статистики України.

